

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 18 ต.ค. 2552	ปีที่ 19	ฉบับที่ 6669	หน้า 5
------------------------------------	------------------------	-------------	-----------------	-----------

ร้อยเรื่อง
เมืองล้านนา
ปีที่ ๑๑

เยือนวัดเก่า...เจ้าเมืองสร้าง “วัดจักรคำภิมุข” และ ตำนานการทำนาหลวง

๗
บ้าน

จักรคำภิมุขเดิมชื่อบ้าน “สิงห์ทอง” โดยปรากฏหลักฐาน
ถ่วงสิงห์ทองที่บูรณะขึ้นใหม่จากอิฐดินก็เป็นเจดีย์ในวัด
ขณะที่ชาวบ้านจะเรียกชื่อหมู่บ้านตามสภาพภูมิศาสตร์ที่มี
ทุ่งนากว้างใหญ่ว่า “บ้านทุ่งยาว”

ประวัติศาสตร์ของการก่อตั้งหมู่บ้าน เพิ่งเริ่มมีมาเมื่อไม่นาน
นี้ ตามประวัติกล่าวว่า เมื่อปี พ.ศ.2469 พ่ออุ้ยเสาร์ซึ่งเป็นคนของเจ้า
จักรคำขจรศักดิ์ เจ้าผู้ครองนครลำพูน องค์สุดท้าย (พ.ศ.2454-2486)
ได้เข้ามาอาศัยทำนาให้เจ้า ต่อมา ปีพ.ศ.2470 เจ้าหลวงจักรคำขจร
ศักดิ์ได้เสด็จไปเยี่ยมชมการทำนาและเห็นว่า
ที่หมู่บ้านนี้มีคนอาศัยอยู่เป็นปึกแผ่นประมาณ
20 หลังคาเรือน เจ้าหลวงจักรคำฯ จึงได้ให้
เจ้าน้อยแสน ธนัญชยานนท์ มาดูแลแบ่งปันข้าว
จากชาวนา ซึ่งท่านได้สร้างคุ้มเจ้าน้อยแสนขึ้น
อยู่ถัดจากหังนาของเจ้าหลวงจักรคำฯ

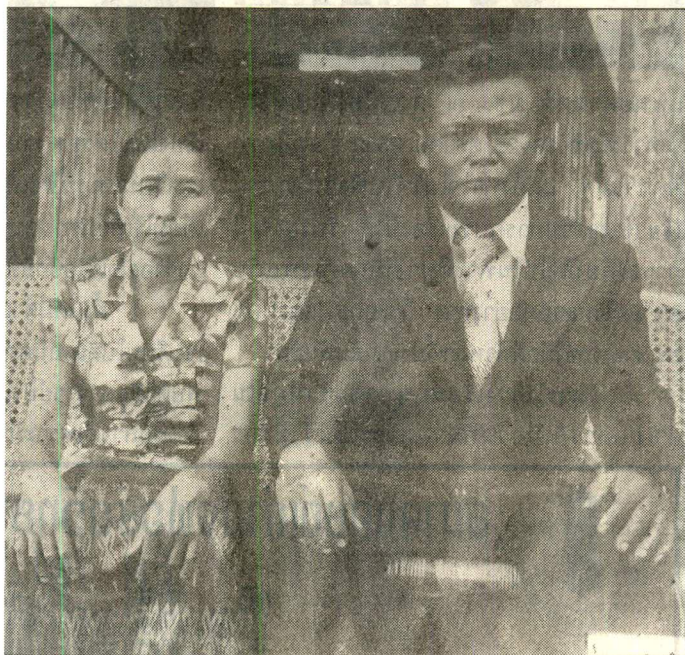
กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

NORTH CLIPPING 2555/ 00069

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	18 ต.ค. 2552	19	6669	5

ในช่วงระยะเวลาเพียง 5 ปีหมู่บ้านแห่งนี้มีความเจริญขึ้น
จำนวนของชาวบ้านก็เพิ่มมากขึ้นด้วย เจ้าจักรคำขจรศักดิ์จึงเห็นว่าใน
หมู่บ้านไม่มีศาสนสถานเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ จึงได้สร้างวัดใหม่
ขึ้นในบริเวณวัดร้างเดิม (กุสิ่งห่ตอง) โดยได้สร้างศาลา วิหาร กุฏิ ป่อน้ำ

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	18 ต.ค. 2552	19	6669	5

สร้างพระพุทธรูปประธานขึ้นประดิษฐานในวิหารหลวงของวัด ขณะเดียวกันเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ได้สร้างคุ้มห้างนา โดยนำบ้านเก่าจำนวน 2 หลังมาสร้าง ใช้ช่างหลวงจากในเวียง เพื่อใช้เป็นที่ประทับเวลาเสด็จมาตรวจตราการทำงาน(ต่อมาบ้านหลังนี้เจ้าจักรคำขจรศักดิ์ได้ยกให้พ่อหลวงเมือง วงศ์ชัยธง ผู้ดูแลการทำงานที่เจ้าจักรคำฯ แต่งตั้งขึ้น)

วัดใหม่แห่งนี้สร้างเสร็จในปี พ.ศ.2477 แล้วจัดให้มีงานฉลองสมโภช โดยครั้งนั้นเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ ได้มาพักที่เรือนห้างนา

เมื่อปี พ.ศ.2469 พ่ออุ้ยसारซึ่งเป็นคนของเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เจ้าผู้ครองนครลำพูนองค์สุดท้าย (พ.ศ.2454-2486) ได้เข้ามาอาศัยทำนาให้เจ้า ต่อมา ปี พ.ศ.2470 เจ้าหลวงจักรคำขจรศักดิ์ได้เสด็จไปเยี่ยมขบวนการทำนาและเห็นว่าที่หมู่บ้านนี้มีคนอาศัยอยู่เป็นปีๆแฟนประมาณ 20 หลังคาเรือน เจ้าหลวงจักรคำฯจึงได้ให้เจ้าน้อยแสน รัษฎยานนท์ มาดูแลแบ่งปันข้าวจากชาวนา ซึ่งท่านได้สร้างคุ้มเจ้าน้อยแสนขึ้นอยู่ถัดจากห้างนาของเจ้าหลวงจักรคำฯ

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	10 ต.ค. 2552	19	6669	5

นำเอาช่างฟ้อนมาร่วมในงานฉลองสมโภช
และโปรดให้เรียกชื่อวัดนี้ว่า “วัดจักรคำกิมข”
ในงานฉลองสมโภชวัดจักรคำกิมข
ยังได้จัดให้มีการแข่งขัน “ช่วงลูกกุย” มีการ
เปรียบมวยแล้วชกกันต่อหน้าเจ้าจักรคำฯ ที่
บริเวณหน้าวัด ฟอกำนันแสง เทพมลัย เล่า
ให้ฟังว่ากติกากการแข่งขันผู้แพ้จะต้องซื้อ
เหล้าเลี้ยงผู้ชนะ ซึ่งอาจเป็นกุศโลบายของ

คนสมัยก่อนที่ไม่ต้องการให้มีการอาฆาต
แค้นต่อกัน รวมทั้งยังเป็นการผูกเสี่ยวต่อกัน
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปกครองบ้านเมือง
ในอนาคต

บ้านจักรคำกิบข นอกจากจะเป็น
หมู่บ้านที่ดั่งขึ้นใหม่โดยเจ้าหลวงเมืองลำพูน
แล้ว ที่หมู่บ้านแห่งนี้ยังมีชื่อในเรื่องการทำนา
ข้าว ซึ่งที่ดินในทุ่งนาส่วนใหญ่จะเป็นของเจ้า
หลวง โดยแบ่งให้ชาวบ้านทำนา พอถึงเวลา
เก็บเกี่ยวชาวบ้านก็จะแบ่งข้าวที่ได้ให้กับเจ้า
หลวงครึ่งหนึ่ง เรียกว่า “ทำนาฝาย” เจ้าผู้
ดูแลผลประโยชน์จะเข้าไปแบ่งดวงข้าวจาก
ลูกนาที่หาบข้าวมาส่งที่ยุ้งข้าวของเจ้าหลวง
จากนั้นเจ้าหลวงก็นำขบวนเกวียนมารับ
ข้าวเข้าไปในเมือง ขณะเดียวกันระบบการทำ
นาในหมู่บ้านยังมีส่วนสัมพันธ์กับระบบทด
น้ำเข้านา หรือ “เหมืองฝาย” น้ำที่ทดมาทำ
นาในหมู่บ้านเดิมเป็นฝายเรียกว่า “ฝายเจ้า”
หรือ “ฝายปู่ไธด” ซึ่งเป็นหัวหน้าเหมืองฝาย
ลูกนาเขาจะต้องทำหน้าที่ในการตีเหมืองฝาย
และขุดลอกลำเหมืองทุกปี กระทั่งปี พ.ศ.2481
ฝายนี้ได้ถูกยกเลิกไปเมื่อมีการสร้างระบบ
ชลประทานในแม่น้ำปิง

นอกจากจะมีการเขานาแล้ว เจ้านา
ยังจัดให้มีการเขาควยให้ชาวบ้านนำไปเลี้ยง
เพื่อช่วยทำนา หากลูกควยที่เกิดมาจะต้อง

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 18 ต.ค. 2552	ปีที่ 19	ฉบับที่ 6669	หน้า 5
------------------------------------	------------------------	-------------	-----------------	-----------

แบ่งกันคนละตัว (ให้เจ้านาก่อน) โดยเจ้านาจะคิดอัตราค่าเช่าควายเป็นผลผลิตที่ได้ต้องแบ่งครึ่งจากจำนวนที่เหลือ หลังจากที่แบ่งให้กับค่าเช่ามาแล้ว ดังนั้นชาวนาที่ทำนาจึงเหลือข้าวเพียงแค่ออกกินไปตลอดปีเท่านั้น

ต่อมาการใช้ปุ๋ยได้เข้ามามีบทบาทในการทำนา ชาวนาบางรายจำเป็นต้องกู้เงินมาซื้อปุ๋ยอีก ชาวนาที่เช่านาก็ต้องจ่ายเงินที่กู้พร้อมดอกเบี้ยซึ่งอาจจะเป็นข้าวที่ได้จากการทำนา ชาวนาบางคนหลังจากหักเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย หักค่าเช่านา หักค่าเช่าควายแล้ว แทบไม่เหลือผลผลิตที่ได้ในปีนั้นเลยก็มี

กระทั่งปี พ.ศ.2517 เมื่อขบวนการนักศึกษาและสหพันธ์ชาวนาชาวไร่ได้เข้ามา

เคลื่อนไหวในพื้นที่หมู่บ้านทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่าเช่านาจากเดิมที่เคยแบ่งคนละครึ่งเหลือแบ่งสามส่วนโดยเจ้าของนาได้ ไปหนึ่งส่วนอีกสองส่วนเป็นของชาวนา เวลาต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงอีกโดยใช้วิธีคิดค่าเช่านาไร่ละ 10 ถัง และเหลือเพียงไร่ละ 180 บาท

เจ้าหญิงลักเจียก ณ ลำพูน บุตรีของเจ้าจักรคำขจรศักดิ์ เห็นว่าผลประโยชน์จากค่าเช่านาไม่คุ้มค่าใช้จ่ายที่นาทั้งหมดประมาณ 600 ไร่ให้กับชุมชนสหกรณ์แห่งประเทศไทยในราคาไร่ละ 6,500 บาท ส่วนชาวนาเช่าเดิมก็ให้เช่าต่อจากสหกรณ์และสามารถซื้อคืนเป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองในราคาที่เท่ากับชุมชนสหกรณ์ซื้อ

ปัจจุบันแม้ว่าความเจริญจะเข้าสู่หมู่บ้านจักรคำกิบขุ ผืนนาสีเขียวข่มนั้บร้อยไร่กลายเป็นสวนผลไม้ ทว่ายังมีชาวนาที่ยังยึดอาชีพทำนาอยู่ก็เหลือแต่เพียงผู้เฒ่าผู้แก่ ซึ่งยังไม่แน่ว่าจะยืนหยัดอยู่ต่อไปในอนาคตได้นานสักเพียงไหนส่วนเด็กหนุ่มสาวสมัยใหม่ในหมู่บ้านกลับออกไปทำงานในเมือง หรือเข้าไปเป็นลูกจ้างอยู่ในโรงงานนิคมอุตสาหกรรม

ยุติเรื่องราวของการทำนาหลวงไว้เป็นเพียงแค่ออดีต...

จักรพงษ์ กำบุญเรือง
jakpong@chiangmainews.co.th